

1.9.2004

VELALLISSELVITYS

1 YLEISTÄ

Pesänhoitajan on laadittava konkurssivelallisesta ja tämän konkurssia edeltäneestä toiminnasta kirjallinen selvitys (KonkL 9:2). Selvityksestä tulee ilmetä velallisen toiminnan olennaiset piirteet, konkurssin pääasialliset syyt sekä sellaiset merkitykselliset tapahtumat, jotka voivat vaikuttaa konkurssimenettelyn jatkumiseen ja velallisen toiminnan asianmukaisuuden arviointiin.

Velallisselvityksellä on tärkeä merkitys konkurssin jatkumisen kannalta konkurssivelkojen arvioidessa sitä, onko vähävaraisessa konkurssipesässä perusteita ottaa vastuu konkurssikustannuksista. Selvitys palvelee myös syyttäjää rikos- ja liiketoimintakieltoasioissa sekä velkojen ja Konkurssiasiamiehen toimiston tiedonsaantia harkittaessa velallisen toiminnan ja tilien tarkastuksen tarvetta. Selvitys on tärkeä myös konkurssiasiamiehen harkitessa julkisselvitystä.

2 VELALLISSELVITYKSEN LAATIMISEN AJANKOHTA

Pesänhoitajan tulee laatia velallisselvitys kahden kuukauden kuluessa konkurssin alkamisesta.

Jos selvitystä ei ole mahdollista laatia määräajassa, pesänhoitajan tulee pyytää määräajan pidentämistä tuomioistuimelta. Määräajan pidennystä voi olla perusteltua pyytää erityisesti silloin, jos konkurssi saattaa raueta. Raukeamisesitystä ei voida tehdä ennen kuin velallisselvitys on laadittu. Pesänhoitajan on selvityksessään kiinnitettävä erityistä huomiota seikkoihin, joiden johdosta velallisen menettely ennen konkurssia voisi olla saatettavissa rikosoikeudellisen tai liiketoimintakieltoa koskevan harkinnan alaiseksi.

Jos velallisen toimintaa ja tilejä koskeva erityistarkastus on ilmeisen tarpeellinen, vähävaraisen konkurssipesän pesänhoitajan tulee olla yhteydessä suurimpiin velkoihin tai Konkurssiasiamiehen toimistoon jo ennen selvityksen lopullista valmistumista. Jos erityistarkastus tällöin velkojan tai konkurssiasiamiehen kustannuksella teetetään ja tuomioistuin pesänhoitajan pyynnöstä pidentää velallisselvityksen laatimisen määräaika, erityistarkastuskertomuksen sisältö voidaan ottaa huomioon lopullista velallisselvitystä laadittaessa.

Velallisselvityksen merkitys on erityisen suuri konkurssin rautessa, koska velallisselvityksessä esitetyt havainnot saattavat olennaisesti edistää velallisen toiminnan selvittämistä mahdollisessa esitutkinnassa. Konkurssin jatkuessa pesähoitaja voi jatkaa velallisen konkurssia edeltäneiden toimenpiteiden selvittämistä ja on velvollinen esittämään havaintonsa konkurssin myöhemmissä vaiheissa.

3

VELALLISSELVITYKSEN SISÄLTÖ

3.1

Yleistä

Selvityksen tulee sisältää ainakin:

- yhteisövelallisen omistus- ja konsernisuhteet,
- konkurssin pääasialliset syyt,
- arvio velallisen kirjanpidosta,
- havainnot mahdollisista välikäsistä,
- velallisen läheisille maksetut palkat ja palkkiot sekä velallisen yksityisötöt samoin kuin velallisen läheisten saatavat, jos niiden merkitsemiseen on aihetta,
- konkurssin jatkumiseen vaikuttavat tekijät,
- liiketoimintakiellon määräämiseen vaikuttavat tekijät sekä
- velallisen toimintaa ja tilejä koskevat tarkastukset ja niiden tarve.

Nämä seikat joudutaan yleensä selvittämään lyhyen ajan kuluessa, joten ne ovat luonteeltaan pesähoitajan arvioita kyseisistä seikoista.

3.2

Perustiedot

Selvityksessä tulee mainita ainakin seuraavat perustiedot konkurssivelallisesta ja konkurssimenettelystä:

- konkurssivelallisen nimi ja kotipaikka (yhteisöstä myös viimeaikaiset nimet ja kotipaikan muutokset),
- henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus (Y-tunnus),
- konkurssia mahdollisesti edeltänyt yrityssaneeraus,
- konkurssituomioistuin,
- konkurssin alkamispäivä,
- takaisinsaannin määräpäivä,

- pesänhoitaja ja hänen yhteystietonsa.

Velallisyhteisön vastuuhenkilöt, kuten hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja yhtiömiehet toimiaikoiheen tulee selvittää vähintään konkurssihakemuksen tekemistä edeltävän vuoden ajalta. Usein selvitys on tarpeen tehdä pidemmältäkin ajanjaksolta.

Yhtiömuotoisen velallisen omistajat tulee tarpeellisessa laajuudessa pyrkiä selvittämään. Jos velallinen kuuluu konserniin emo- tai tytäryhteisönä, tulee selvityksessä antaa kuvaus konsernisuhteista.

Pesänhoitajan tulee käytettävissä olevista rekistereistä tai muutoin mahdollisuuksien mukaan selvittää konkurssit, joissa velallisen vastuuhenkilöt ovat aiemmin olleet osallisina.

3.2.1

Kuvaus velallisen toiminnasta

Selvitykseen tulee ottaa kuvaus velallisen toimialasta, toiminnan pääpiirteistä, henkilöstöstä ja liikekumppaneista. Lisäksi velallisen liiketoiminnan laajuutta ja taloudellista tulosta on kuvattava sopivien tunnuslukujen, kuten liikevaihto, taseen loppusumma, liikevoitto/-tappio ja oman pääoman kehitys, avulla ainakin kahdelta konkurssihakemuksen tekemistä edeltävältä tilikaudelta. Pesänhoitajan harkinnan mukaan selvitys on tehtävä pidemmältä ajalta. Samoin merkittävät varallisuusaseman muutokset on tuotava esiin, elleivät ne tule käsitellyiksi selvityksen muissa kohdissa.

3.3

Konkurssin pääasialliset syyt

Konkurssiin johtaneita syitä tulee selvittää yrityksen asiakirjoista sekä velallisen vastuu- ja avainhenkilöitä sekä tilintarkastajaa kuulemalla.

Konkurssin pääasiallisista syistä on syytä esittää sekä velallisen käsitys että pesänhoitajan lyhyt arvio.

Velallisella on oikeus saada luottotietorekisteriin merkintä konkurssin pääasiallisista syistä. Tämän vuoksi konkurssin pääasiallisten syiden asianmukaisella merkitsemisellä velallisselvitykseen on erityinen merkitys. Luottotietolain (527/2007) mukaan luottotietorekisteriin on henkilöluottotietona rekisteröidyn pyynnöstä ja tämän antaman luotettavan selvityksen perusteella merkittävä rekisteröidyn rekisterinpitäjälle toimittama velallisselvitykseen sisältyvä tieto konkurssin pääasiallisista syistä (13 § 2). Vastaava tieto yrityksen konkurssin pääasiallisista syistä on rekisteröidyn pyynnöstä merkittävä luottotietorekisteriin yrityksen maksuhäiriötietona (24 § 3).

3.4

Velallisen kirjanpito

Selvitykseen tulee sisältyä arvio siitä, miten velallinen on hoitanut kirjanpitonsa. Selvityksessä on ilmoitettava todetut kirjanpidossa olevat merkittävät puutteet ja laiminlyönnit. Pesänhoitajan on aina lausuttava siitä, ovatko kirjanpidon mahdolliset puutteet tai virheet olleet sellaisia, että ne ovat olennaisesti vaikeuttaneet pesäluettelon laatimista.

Selvitettäviä asioita ovat ainakin:

- kuka kirjanpidon on hoitanut
- mihin ajankohtaan saakka se on laadittu
- onko tilinpäätös viimeksi päättyneeltä tilikaudelta laadittu
- onko tilintarkastus tehty ja tarkastuksen suorittaja

Erikseen on merkittävä erityisen huomattavat liike-, maksu- ja rahaliikenteen tapahtumat ja taloudellisessa asemassa tapahtuneet muutokset, elleivät ne tule käsitellyiksi selvityksen muissa kohdissa. Jos kirjanpitoon merkitty omaisuus ei vastaa pesäluettelon varoja, on pesänhoitajan selvitettävä, mistä erot johtuvat.

3.5

Havainnot mahdollisista välikäsistä

Selvityksessä tulee esittää havainnot seikoista, joiden perusteella on syytä olettaa, että todellista määräämisvaltaa velallisen toiminnassa on käyttänyt muu kuin muodollinen vastuuhenkilö.

Pesänhoitajan on tällöin esitettävä **käsityksensä** siitä, kuka on käyttänyt todellista määräämisvaltaa velallisen toiminnassa.

3.6

Läheisille maksetut palkat ja palkkiot, velallisen yksityisötö sekä läheisten saatavat

Pesänhoitajan on merkittävä selvitykseen tiedot velallisen läheisille tai läheisyhtiöille maksetuista palkoista ja palkkioista sekä velallisen yksityisötöistä, jos siihen on niiden määrän, maksuajankohdan tai muun erityisen syyn vuoksi aihetta. Tavanomaisia palkkoja ei ole tarpeen erikseen merkitä.

Selvitykseen tulee myös merkitä velallisen läheisten määrältään merkittävät saatavat konkurssivelalliselta.

Selvitykseen tulee sisältyä arvio siitä, onko läheisten palkkoja, palkkioita tai saatavia pidettävä varojen perusteettomana siirtona konkurssivelallisen lähipiiriin. Huomiota tulee kiinnittää velallisen ja läheisten välisiin liiketoimiin ja suoritettuihin kuittauksiin.

Velallisen lähipiiriin kuulumisen ratkaistaan kussakin tapauksessa erikseen. Lähipiirin ulottuvuus ei ole sidottu esimerkiksi lain takaisinsaannista konkurssipesään (758/1991) läheiskäsitteeseen. Se, millä perusteella pesänhoitaja katsoo olevan kyse lähipiiriin kuulumisesta, tulee asian yhteydessä erikseen todeta.

3.7

Konkurssin raukeaminen tai jatkuminen

Pesänhoitajan tulee antaa arvionsa siitä, riittävätkö pesässä olevat ja sinne myöhemmin kertyvät varat täysimittaiseen konkurssimenettelyyn. Konkurssi voidaan määrätä raukeamaan myös siinä tapauksessa, että velkojille konkurssipesän varoista tuleva kertymä jäisi niin vähäiseksi, ettei konkurssin jatkamista voida sen vuoksi pitää tarkoituksenmukaisena (KonkL 10:1). Arvioinnissa on otettava huomioon annetut pantit, saatavien epäkuranttius ja tiedossa olevat todennäköiset kuittaukset sekä muut asiaan vaikuttavat seikat. Lisäksi on esitettävä tiedot mahdollisista vahingonkorvaus- ja velkomisperusteista, joilla pesän varoja voidaan lisätä. Tärkeätä on, että selvitykseen merkitään käytettävissä olevat tiedot mahdollisista takaisaantiperusteista **ja vastaajien taloudellisesta tilanteesta perimiskelpoisuuden arvioimiseksi.**

Pesänhoitajan on tehtävä tuomioistuimelle esitys konkurssin raukeamisesta ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun peruste siihen on käynyt ilmi. Velalliselvitys on liitettävä raukeamista koskevaan esitykseen. Pesänhoitaja voi raukeamisesityksessään viitata velalliselvityksen ja pesäluettelon sisältöön. Jos raukeamisesityksen tekee velkoja, velallinen tai konkurssiasiamies, pesänhoitajan on tuomioistuimen pyynnöstä toimitettava velalliselvitys tuomioistuimelle.

Pesänhoitajan on ennen konkurssin raukeamisesityksen tekemistä, jos aiheutta on, tiedusteltava suurimmilta velkojilta, ottavatko nämä vastattavakseen konkurssimenettelyn kustannuksista (KonkL 10:2). Kuluvastuuseen sitoutuva velkoja voi myös rajoittaa vastuutaan (KonkL 10:6). Pesänhoitajan tiedustelut ja kuluvastuuta koskevat neuvottelut on mainittava velalliselvityksessä. Samoin on mainittava se, jos joku tai jotkut velkojat ovat ilmoittaneet ottavansa kustannukset vastattavikseen.

Pesänhoitajan tulee velalliselvityksessä arvioida sitä, tulisiko konkurssin raukeamisen asemesta jatkaa julkisselvityksenä. Julkisselvitykseen siirtyminen tulee kyseeseen pesän varojen vähäisyyden taikka velalliseen tai konkurssipesään kohdistuvien selvitystarpeiden tai muun erityisen syyn vuoksi. Pesänhoitaja voi neuvotella julkisselvityksestä konkurssiasiamiehen kanssa. **Jos konkurssiasiamiehen ratkaisu julkisselvityksen hakemisesta on tiedossa, se tulee mainita.**

Neuvottelukunta on antanut erillisen suosituksen konkurssin raukeamisesta, suositus 14/2005.

3.8

Liiketoimintakielto

3.8.1

Yleistä

Selvitykseen on merkittävä havainnot sellaisista seikoista, joilla voi olla merkitystä liiketoimintakiellon määräämisen kannalta. Liiketoimintakiellon edellytykset on määritelty laissa (Laki liiketoimintakiellosta 3 §, 1059/1985).

Tällaisia seikkoja ovat liiketoimintaan liittyvien lakisääteisten velvollisuuksien laiminlyönnit ja mahdollinen rikollinen menettely liiketoiminnassa. Pesähoitajan on arvioitava velallisen toimintaa kokonaisuutena. Havaintoja tukevalle näytölle ei voi selvityksessä asettaa tiukkoja vaatimuksia.

3.8.2

Lakisääteisten velvollisuuksien laiminlyönnit

Pesähoitajan tulee selvittää erityisesti sellaisten lakisääteisten velvollisuuksien laiminlyönnit, jotka liittyvät kirjanpitoon, verovelvollisuuteen, rekisterisäännöksiin, elinkeinokohtaisiin määräyksiin tai työnantaja-asemaan. Kirjanpidosta tehtäviä havaintoja on käsitelty edellä kohdassa 3.4. Työnantaja-asemaan liittyviin velvollisuuksiin kuuluvat ainakin työnantajan sosiaaliturvamaksut ja työntekijöiden palkoista pidettävät ennakonpidätykset, työeläkevakuutusmaksut, lakisääteiset työtapaturmavakuutusmaksut ja työttömyysvakuutusmaksut.

Liiketoimintakieltolain 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan liiketoimintakieltoon voidaan määrätä henkilö, joka liiketoiminnassa on olennaisesti laiminlyönyt siihen liittyviä lakisääteisiä velvollisuuksia. Saman pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua laiminlyöntiä on aina pidettävä olennaisena, jos henkilö on laiminlyönyt kirjanpito-velvollisuuden niin, ettei kirjanpitovelvollisen taloudellista tulosta ja asemaa tai kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan kannalta olennaisia liiketapahtumia kyetä selvittämään ilman kohtuutonta vaivaa.

Laiminlyönneistä tehdyt havainnot on selostettava riippumatta siitä, voivatko ne johtaa rikosoikeudelliseen vastuuseen.

3.8.3.

Rikollinen menettely liiketoiminnassa

Selvitykseen on merkittävä ne tosiasiahavainnot ja niistä mahdollisesti tehdyt johtopäätökset, jotka ovat merkityksellisiä arvioitaessa, voidaanko velallisen olettaa syyllistyneen rikolliseen menettelyyn liiketoiminnassaan. Esiin tuotavia rikoksia ovat

tyypillisesti kirjanpitorikokset, **osakeyhtiörikokset ja –rikkomukset**, velallisen rikokset, verorikokset, **työeläkevakuutusmaksupetokset**, avustuspetokset ja petokset.

3.8.4

Myöhemmin ilmi tulevat seikat

Jos konkurssin jatkuessa myöhemmin tulee ilmi seikkoja, joilla voi olla olennaista merkitystä liiketoimintakieltoon määräämisen kannalta, pesähoitajan on ilmoitettava niistä viipymättä syyttäjälle ja Konkurssiasiamiehen toimistolle.

Pesähoitajan on tällöin annettava syyttäjälle liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten tutkimista varten ne tiedot ja asiakirjat, joita tämä pyytää.

3.9

Tarkastukset ja niiden tarve

Pesähoitajan on selvityksessään mainittava tiedossaan olevista velallista koskevista tarkastuskertomuksista. Tällaisia ovat esimerkiksi suoritettujen verotarkastusten tai mahdollisen yrityssaneerauksen yhteydessä laaditut tarkastuskertomukset. Myös velallisen tai rahoittajan teettämät, velallisen käytössä olleet yritystutkimukset tai tilintarkastajien kirjalliset huomautukset on mainittava.

Pesähoitajan on selvityksessään esitettävä perusteltu käsityksensä siitä, onko tarvetta erityistarkastuksen suorittamiseen konkurssin johdosta. Jos velkoja on päättänyt kustantaa tarkastuksen, on siitä selvityksessä mainittava.

Pesähoitaja voi jo ennen raukeamisesityksen tekemistä tarvittaessa pyytää, että Konkurssiasiamiehen toimisto teettää erityistarkastuksen valtion varoilla. Pyyntö tulee tehdä hyvissä ajoin ennen kuin raukeamista esitetään, jotta velallisen kirjanpitoaineisto voidaan ottaa Konkurssiasiamiehen toimiston haltuun suoraan pesähoitajalta. Pesähoitaja voi myös neuvotella konkurssiasiamiehen kanssa siitä, onko syytä pyytää velallisselvityksen laatimisen määräajan pidennystä erityistarkastuksen ajaksi. Pidennys voi olla tarkoituksenmukainen julkisselvitystarpeen tai velkojien kuluvastuun harkitsemiseksi.

Kun konkurssi jatkuu, pesähoitajan tulee esittää velallista koskevia tarkastuksia ja niiden tarvetta koskevat havaintonsa myös velkojainkokoukselle, joka päättää erityistarkastuksen teettämisestä konkurssipesän varoilla.

Neuvottelukunta on antanut erillisen suosituksen konkurssivelallisen toiminnan erityistarkastuksesta, suositus 8/2004.

4

VELALLISSELVITYKSEN TOIMITTAMINEN

Pesänhoitajan on toimitettava velallisselvitys syyttäjälle, velalliselle, suurimmille velkojille ja konkurssiasiamiehelle. Pyynnöstä selvitys tulee toimittaa myös muulle velkojalle ja esitutkintaviranomaiselle. **Jos velallisselvitys sisältää konkurssilain 14 luvun 13 §:ssä tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja, on tämä tuotava selvästi esiin.**

Jos konkurssivelallinen työnantajana on laiminlyönyt työntekijän eläkelain (395/2006) 1 §:n 2 momentin mukaisen velvollisuutensa järjestää ja kustantaa työntekijälleen lain mukainen eläketurva, pesänhoitajan tulee toimittaa velallisselvitys myös Eläketurvakeskukselle osoitteella Valvontaosasto, 00065 Eläketurvakeskus tai sähköpostitse tyelvalvonta@etk.fi.

Tarvittaessa pesänhoitajan tulee antaa selventävää tietoa puhelimitse.

Selvitykseen tulee tehdä merkintä siitä, keille se lähetetään.

Pesänhoitaja voi pyynnöstä antaa velallisselvityksen muullekin kuin tässä suosituksessa tarkoitettulle taholle. Tätä harkitessaan pesänhoitajan on kuitenkin otettava huomioon konkurssilain 14 luvun 13 §:ssä säädetty salassapitovelvollisuus. Tarvittaessa pesänhoitajan on peitettävä salassa pidettävät tiedot. Tietojen peittämisen tulee käydä ilmi asiakirjasta.

5

POLIISILLE TEHTÄVÄT TUTKINTAPYYNNÖT

Tutkintapyyntöjen tekeminen liittyy pesänhoitajan asemaan erityisesti velallisen rikoksissa, joissa konkurssihallinto käyttää asianomistajan puhevaltaa ja kirjanpitorikoksissa, jotka konkurssitilanteessa vaikeuttavat pesän selvitystä ja saattavat aiheuttaa velkojille vahinkoa.

Syyttäjälle velallisselvitys toimitetaan siinä tarkoituksessa, että syyttäjä tarvittaessa määrää toimitettavaksi esitutkinnan.

Pesänhoitajan tulee tarvittaessa kiinnittää poliisin ja syyttäjän huomio rikosten syyteoikeuden vanhentumis-aikoihin.

6 YHTEENVETO

Pesähoitaja voi laatia velallisselvitykseen yhteenvedon, joka sisältää johtopäätökset tärkeimmistä havainnoista ja mahdolliset ehdotukset jatkotoimenpiteistä. Pesähoitaja voi myös sisällyttää yhteenvetoon velallisen toimintaa kuvaavan tiivistelmän, jossa hän lyhyesti ilmaisee käsityksensä velallisen toiminnan asianmukaisuudesta ja tarvittaessa siitä, tuleeko velallisen toiminnan selvittämisen mahdollisesti jatkua julkisselvityksessä tai esitutkinnassa.

Helsingissä 1. päivänä syyskuuta 2004

MATTI NENONEN
Matti Nenonen
puheenjohtaja

ANTTI KURIKKA
Antti Kurikka
sihteeri

Muutokset hyväksytyt Helsingissä 24. päivänä huhtikuuta 2008

Kari Harju
puheenjohtaja

Antti Kurikka
sihteeri